

2002 YILI OCAK-EYLÜL DÖNEMİ

ÖDEMELER DENGESİ GELİŞMELERİ

Ödemeler Dengesi Gelişmelerinin eski ve yeni sunumuna ilişkin ayrıntılı tablolar, <http://www.tcmb.gov.tr> internet adresinde, “[Yayınlar/Sürekli Yayınlar/Türkiye'nin Ödemeler Dengesi İstatistikleri](#)” başlıkları altında yer almaktadır.

2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ödemeler dengesi gelişmelerine ilişkin başlıca hususlar, “Eski Sunum” çerçevesinde aşağıda sunulmaktadır:

A- CARI İŞLEMLER

Bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, 2002 Ocak-Eylül döneminde dış ticaret açığı % 28,8 oranında artarak 4.981 milyon ABD doları olmuştur. Bu gelişmenin ardındaki başlıca nedenler;

- ihracat gelirlerinin % 8,4,
- bavul ticaretinin % 30,6,
- ithalat harcamalarının ise (CIF) % 11,8 oranında artmasıdır.

Diğer taraftan, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde, diğer mal ve hizmetler ile karşılıksız transferlerden elde edilen net gelirler % 22,1 oranında azalarak 5.161 milyon ABD doları olmuştur.

Sonuç olarak, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 2.758 milyon ABD doları fazla veren cari işlemler dengesi, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde 180 milyon ABD doları fazla vermiştir.

1- Dış Ticaret

2001 yılı Ocak-Eylül döneminde, 2.252 milyon ABD doları tutarında **bavul ticareti** gelirinin de ilave edilmesiyle 25.812 milyon ABD doları olarak gerçekleşen **ihracat (FOB)** gelirleri, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde 2.942 milyon ABD doları tutarındaki **bavul ticaretinin** katkısı ile 28.637 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 630 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dikkate alındığında, **ithalat (FOB)** harcamaları 29.680 milyon ABD dolarına ulaşırken, 2002 yılının aynı döneminde, 1.003 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dahil olmak üzere, **ithalat (FOB)** harcamaları 33.618 milyon ABD dolarına çıkmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 3.868 milyon ABD doları olan **dış ticaret açığı**, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde % 28,8 oranında artışla 4.981 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

(Milyon ABD doları)	Ocak-Eylül 2001	Ocak-Eylül 2002	% Değişim
İhracat FOB	25.812	28.637	10,9
Bavul ticareti	2.252	2.942	30,6

İthalat FOB	-29.680	-33.618	13,3
Altın ithalatı	-630	-1.003	59,2
Dış Ticaret Açığı	-3.868	-4.981	28,8

2-Diğer Mal ve Hizmet Gelir ve Giderleri ile Karşılıksız Transferler

Diğer mal ve hizmet gelirleri ana başlığı altında yer alan **turizm gelirleri**, bir önceki yılın aynı dönemine göre % 2,3 oranında artmış, **faiz gelirleri** % 14,9, **diğer** mal ve hizmet gelirleri ise % 32,7 oranında azalarak sırasıyla 6.809 milyon ABD doları, 1.799 milyon ABD doları ve 3.859 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Öte yandan **diğer mal ve hizmet giderleri** incelendiğinde; **faiz giderleri** % 10,9, **diğer** mal ve hizmet giderleri % 11,1 oranında azalmış, **turizm giderleri** ise % 2,2 oranında artmış ve sonuç olarak bu kalemler sırasıyla 4.633 milyon ABD doları, 3.592 milyon ABD doları ve 1.550 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

2002 yılı Ocak-Eylül döneminde, **karşılıksız transferler** kalemi içerisinde yer alan işçi gelirleri % 27,9 oranında azalarak 1.567 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

B- SERMAYE HAREKETLERİ

2002 yılı Ocak-Eylül döneminde **sermaye hareketlerindeki (rezerv hariç)** gelişmeler aşağıda özetlenmiştir:

Doğrudan yatırım kaleminde, yurtdışında yerleşik kişilerin yurtiçinde yaptıkları net yatırım bir önceki yılın aynı dönemine göre 2.188 milyon ABD doları azalarak 300 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları net yatırım ise 2001 Ocak-Eylül döneminde 378 milyon ABD doları, 2002 yılının aynı döneminde ise 49 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Sonuç itibariyle, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde **doğrudan yatırımlar** net 251 milyon ABD doları giriş göstermiştir.

Portföy yatırımları kalemine ilişkin gelişmeler incelendiğinde; 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 172 milyon ABD doları net tahvil geri ödemesi, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde 306 milyon ABD doları tutarında **tahvil ihracı yoluyla net borçlanma** gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, **menkul kıymet yatırımlarında** yurtiçinde yerleşiklerin yurtdışında menkul değer alım-satımlarının, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 68 milyon ABD doları, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 1.739 milyon ABD doları **net** alımla sonuçlandığı gözlenmiştir.

Buna karşın, yurtdışında yerleşiklerin net menkul değer alım-satımlarının, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 3.717 milyon ABD doları net satım, 2002 yılının aynı döneminde ise 173 milyon ABD doları net alım gösterdiği gözlenmektedir.

Sonuç olarak, **portföy yatırımları**, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 3.957 milyon ABD doları, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 1.260 milyon ABD doları net çıkışla sonuçlanmıştır.

Uzun vadeli sermaye hareketlerinde 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 872 milyon ABD doları net çıkış, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 1.979 milyon ABD doları net giriş

gerçekleşmiştir.

Bu başlık altında yer alan kalemlerden; **uzun vadeli döviz kredisi kullanımları** 8.928 milyon ABD dolarından 10.825 milyon ABD dolarına yükselmiş olup, bir önceki döneme göre “**Diğer Sektörler**”in borçlanmasında 1.865 milyon ABD doları, “**Bankacılık Sektörü**” borçlanmasında 412 milyon ABD doları artış, “**Genel Hükümet**”in borçlanmasında ise 380 milyon ABD doları azalış gözlenmektedir.

Anapara geri ödemeleri 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde, 10.154 milyon ABD dolarından 2002 yılının aynı döneminde 9.397 milyon ABD dolarına düşmüştür.

Kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarında, 2001 ve 2002 yıllarının Ocak-Eylül dönemlerinde sırasıyla 354 milyon ABD doları ve 551 milyon ABD doları net artış görülmüştür.

Kısa vadeli sermaye hareketleri-Varlıklar bölümünün, **verilen krediler** kaleminde 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 668 milyon ABD doları tutarında yurtdışına kredi açılırken, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde bu tutar 270 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. **Bankaların yurtdışı muhabirleri nezdindeki döviz mevcutları** kaleminde, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 1.118 milyon ABD doları, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 1.204 milyon ABD doları azalış gözlenmiştir.

Kısa vadeli sermaye hareketleri-Yükümlülükler toplam olarak incelendiğinde, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 8.025 milyon ABD doları, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 1.454 milyon ABD doları azalış gözlenmiştir. Bunun içerisinde, **Bankalarca sağlanan krediler** kaleminde 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde net 4.948 milyon ABD doları, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise net 1.040 milyon ABD doları geri ödeme gerçekleşmiştir.

Diğer sektörlere ait **Ticari krediler** kaleminde 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde net 1.518 milyon ABD doları geri ödeme, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise net 699 milyon ABD doları kullanım gerçekleşmiş; **Nakit döviz kredilerinde** 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde net 457 milyon ABD doları kullanım, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise net 678 milyon ABD doları geri ödeme gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, **kısa vadeli yükümlülükler** kapsamında yer alan **sağlanan krediler** kalemi, sırasıyla 6.932 milyon ABD doları ve 920 milyon ABD doları net geri ödeme göstermiştir.

Mevduat hesapları, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 1.093 milyon ABD doları azalmış, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde de kredi mektuplu döviz tevdiat hesabında 661 milyon ABD doları artışa karşın özellikle, yurtdışında yerleşik bankaların bankalar nezdindeki hesaplarında gözlenen azalışa bağlı olarak 534 milyon ABD doları tutarında azalış göstermiştir.

C- REZERV HAREKETLERİ

Resmi rezervler 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde 3.006 milyon ABD doları azalmış, 2002 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 5.204 milyon ABD doları artmıştır.